

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

Lenka FLIEGEROVÁ

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Bakalářské prezenční studium

2009 – 2012

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lenka Fliegerová

Mnichovská dohoda a její dopad na myšlení obyvatel Čech a
Moravy

Praha 2012

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Renata Kreuzová

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor Full-Time Studies

2009 – 2012

BACHELOR THESIS

Lenka Fliegerová

The Munich Agreement and its impact on thinking of
inhabitans in Bohemia and Moravia

Prague 2012

The Bachelor Thesis Work Supervisor:
PhDr. Renata Kreuzová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Netvořicích dne 13. 6. 2012

Lenka Fliegerová

.....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu bakalářské práce PhDr. Renatě KREUZOVÉ za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá událostmi v Mnichově v roce 1938, konkrétně Mnichovskou dohodou a jejím dopadem na myšlení obyvatel Čech a Moravy. V teoretické části je popsáno, co se dělo před Mnichovem, během Mnichova a po Mnichovu. Praktická část práce objasňuje vztah žáků, studentů k historii a k tématu Mnichovská dohoda. K praktické části jsou připojeni i rozhovory s učiteli dějepisu, kteří objasňují zájem ze strany studentů i to, zda je pro věnování se roku 1938 dostatečný prostor.

Klíčové pojmy

Anglie, Beneš, Československo, Daladier, Francie, Hitler, Chamberlain, Itálie, Mnichov a mnichovská dohoda, Mussolini, Německo, pohraničí a sudetští Němci, zrada.

Annotation

This thesis deals with events in Munich in 1938, especially with Munich Agreement and its impact on way of thinking Czech and Moravian inhabitants. In the theoretical part is described what happened before Munich, duty and after it. The practical part explains pupils and students attitude to history and to that topic itself. The practical part is supplemented with interview with teachers of history, who clarify students' interest and whether we pay enough attention to the year 1938.

Key words

Beneš, betrayal, border region and Sudeten Germans, Chamberlain, Czechoslovakia, Daladier, England, France, Germany, Hitler, Italy, Munich and Munich Agreement, Mussolini.

Obsah

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	
1. Mezinárodní zahraniční politika Československa 1918 – 1938.....	11
1.1 Postoje Velké Británie vůči sudetské krizi.....	13
1.2 Postoje Francie vůči sudetské krizi	14
1.3 Postoje Německa vůči sudetské krizi	16
1.4 Československo – průběh sudetské krize	17
2. Mnichovská dohoda a její dopad na myšlení obyvatel Čech a Moravy	
2.1 Evropa před Mnichovem	21
2.2 Rozhodnutí z Mnichova	25
2.3 Mnichovská schůzka	26
2.4 Podpis v Mnichově.....	28
2.5 Kapitulovat či se vojensky bránit	30
2.6 Oduznání Mnichovské dohody.....	34
PRAKTICKÁ ČÁST	
3. Cíl průzkumu	36
3.1 Řízené rozhovory s učiteli dějepisu.....	36
3.2 Dotazníkové šetření	38
3.2.1 Rozbor dotazníků a interpretace výsledků.....	38
ZÁVĚR.....	42
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	45
SEZNAM PŘÍLOH	47

ÚVOD

„Krise, peripetie, katastrofa... Toto označení jednotlivých dějství klasických řeckých tragédií se přímo nabízí i pro označení jednotlivých etap evropského vývoje a předmnichovského Československa v posledních týdnech jeho existence. Mnichov jako konečný výsledek společenského pohybu v určité době, je výslednicí sváru a střetávání různých společenských tendencí, jimiž je mezinárodní a vnitropolitické drama druhé poloviny třicátých let i samotného září 1938 více než naplněno.“ (LVOVÁ, 1968, Úvod).

Mnichovský diktát byl a je nejen nejtragičtějším mezníkem dějin Československé republiky, ale i jednou z nejzávažnějších událostí mezinárodních vztahů, jejichž důsledkem byla druhá světová válka. Byla to výbojnost nacistického, hitlerovského Německa, jež se snažila rozvíjet zahraniční politiku, ve vyložené svůj prospěch, nehledě na práva a nároky ostatních zemí západní, střední, později i východní Evropy. Cílem německé politiky byla bezpečnost, zachování národa a hlavně jeho územní zvětšení. Samotným Hitlerem bylo německému lidu vštěpováno, že tak ucelené rasové těleso, jaké nemá obdoby v žádné jiné zemi, vytváří nárok na širší životní prostor víc, než u kteréhokoliv jiného národa. (FILÍPEK, 2001)

Pro Československo a jeho lid, byl den, kdy byl podepsán „MNICHOVSKÝ DIKTÁT“, nesmazatelně zapsán do paměti řady lidí jako den zrady, potupy, beznaděje a bezmoci. Jako den, na který se nezapomíná. Den, jenž je hluboce vryt do paměti lidí a nebude nikdy vymazán. Jako osudový den Československa. Tento den je vnímán jako den, kdy se přiblížil počátek nového válečného konfliktu, den, kdy začalo období zcela odlišného způsobu života obyčejných lidí. (ORT, 2005)

Je skutečností, že tento nezapomenutelný den se konal více jak před sedmdesáti lety. Bylo to období hluboké morální krize, v níž se ocitla Evropa třicátých let. Tato krize vedla k systematickému potlačování demokratických

principů v oblasti mezinárodních vztah, umožnila nastolení a upevňování totalitárních režimů a nesla přímou zodpovědnost za rozpoutání druhé světové války. Bylo to období, které na mnoho desetiletí ovlivnilo vývoj nejenom českého národa. Naše společnost se zdaleka ještě nevyrovnala se všemi následnými traumaty, a proto je nezbytně nutné neustále toto téma otevírat a veřejně probírat z různých úhlů pohledu. (ČAPKA, LUNEROVÁ, 2011)

Dějiny se nezmění. Z dějin lze čerpat, učit se, vyvarovat se chyb. Právě proto by neměla být mladá generace ušetřena poznání o skutečnostech přípravy a následků Mnichova.

Je třeba znát, že snahou zástupců Británie, Francie a Itálie bylo dohodnout se s Adolfem Hitlerem a podepsat dokument, který měl v Evropě zachovat mír. Zástupci těchto tří států byli upřímně přesvědčeni, že vyjitím vstříc Hitlerovi na úkor Československa bude jeho rozpínavost nasycena. O jak velký omyl a malou prozíravost šlo, se Evropa přesvědčila několik měsíců po Mnichovu. Bohužel, Československo, bašta demokracie ve střední Evropě, zaplatilo za velmocenskou dohodu cenu nejvyšší. Na základě Mnichovské dohody bylo nuceno nacistickému Německu postoupit své pohraničí o rozloze více jak 29 000 km², obydlené více jak 3,5 miliony obyvatel. Skutečností je, že toto území osidlovali v převážné většině Němci, kteří však po dobu předmnichovského Československa používali výsad národnostní menšiny v rozsahu jako žádná jiná etnická skupina ve střední a východní Evropě.

Práce řeší problémy česko-německého soužití, a také zahraničněpolitické okolnosti, jež posloužily Adolfu Hitlerovi při realizaci Mnichovského diktátu, a přímo vyústily v druhý světový konflikt. Praktická část práce má za cíl zjistit, jaký je vztah žáků, studentů k historii a k tématu Mnichovská dohoda. V této části jsou připojeni i rozhovory s učiteli dějepisu, kteří objasňují zájem ze strany studentů i to, zda je pro věnování se roku 1938 dostatečný prostor.

1. Mezinárodní zahraniční politika Československa 1918 – 1938

Při hledání příčin Mnichovského diktátu nelze opominout zahraniční politiku jednotlivých hlavních aktérů tohoto aktu. Zahraniční politika je vymezení oficiální politiky představitelů vlády suverénního státu vůči ostatním suverénním státům, případně dalším aktérům. Vezme-li se zahraniční politika z obecnějšího pohledu, jde o naplnění národního zájmu. Na prvním místě zahraniční politiky je zajištění národní bezpečnosti dané země a tím i její přežití v mezinárodní anarchii. (KRATOCHVÍL, DRULÁK, 2009)

Každý stát měl zákonitě svou vlastní zahraniční politiku. Tak to bylo i v nově vzniklém Československu. První zmínka o československé zahraniční politice zazněla z úst Masaryka na vystoupení ve Washingtonu – 18. října 1918 s „Prohlášením nezávislosti“, známým jako Washingtonská deklarace. Šlo o první programový dokument vytyčující podobu budoucího Československého státu. Ve svém vystoupení formuloval zahraniční politiku nového státu. Ta byla zaměřena na to, že československý národ přijme plnou část odpovědnosti za reorganizaci východní Evropy, přijme demokratický a sociální princip národnostní a souhlasí s naukou, že veškeré úmluvy a smlouvy mají být sjednávány otevřeně a upřímně, bez tajné diplomacie. Šlo o první plán zahraniční politiky. Vzhledem k tomu, že se rozpadlo Rakousko-Uhersko, vznikl nový stát, bylo nutné postupně uzavírat nové mírové smlouvy se sousedy. Ty již měly nového člena – Československo. Československá zahraniční politika si byla vědoma, že státy žijí ideami, na jejichž základě vznikly. Zahraniční politika ČSR vycházela z demokratických zásad, i když si zároveň byla jista, že mezinárodní politika je určována poměrem mocenských sil. Byla si vědoma, že malý stát nemůže určovat dění na kontinentu. Tato zásada platí do určité míry stále. (ORT, 2005)

Vzhledem k tomu, že v zahraniční politice hraje velmi významnou roli zajištění bezpečnosti státu, hledala československá diplomacie cesty k zajištění

bezpečnosti nového státu. Proto od jejího vzniku, v lednu 1920, podporovala Společnost národů jako organizaci, usilující o prosazení demokratických principů do světové politiky a o zajištění evropského míru. Společnost národů byla garantem mírových smluv. (FILÍPEK, 2001)

Československo věnovalo ve své zahraniční politice velkou pozornost dobrým sousedským vztahům. Mimořádnou pozornost věnovalo vztahům s Německem. Podporovalo všechny demokratické síly v Německu, neboť bylo správného názoru, že demokraticky spravované Německo bude dobrým sousedem. Československo jako první stát uzavřelo s poraženým Německem obchodní smlouvu. (ORT, 2005)

Postupem času Československo uzavíralo smlouvy s dalšími sousedy. Snahou bylo zajistit nejen hospodářský růst, ale i bezpečnost vlastního státu. Snahou ČSR byly též dobré vztahy s Francií, Velkou Británií i Itálií. Zájmem byly co nejlepší vztahy se všemi státy Evropy. Nepodařilo se uzavřít všechny smlouvy přesně podle vlastních představ, neboť se situace v některých zemích měnila. Za příklad lze uvést Itálii po nástupu fašistů k moci, kdy se ocitla v jisté diplomatické izolaci. Určité problémy byly při uzavírání smluv s Maďarskem po rozpadu Rakouska-Uherska. Zcela samostatnou kapitolou bylo uzavírání smluv se Sovětským svazem. (ČAPKA, LUNEROVÁ, 2011)

Cílem zahraniční politiky Československa bylo především zachování míru v Evropě, řešení všech trochu sporných záležitostí mezi jednotlivými státy klidnou, diplomatickou cestou. Snahou byla podpora demokratických principů směřování jednotlivých zemí. Československo ale zároveň vystupovalo jako zcela suverénní stát nehledě na svou krátkou existenci. Zahraniční politika rozhodně nevedla k Mnichovu, ale naopak k odvrácení této tragédie. Československá vláda, její zahraniční politika, se snažily nezadat nejmenší příčiny k tomuto odsouzeníhodnému činu. (ČAPKA, LUNEROVÁ, 2011)

1.1 Postoje Velké Británie vůči sudetské krizi

Již na konci roku 1937 a počátkem roku 1938 se začínala jevit otázka sudetských Němců jako velmi vážná. Dá se říct, že nabývala mezinárodního problému. Nebyla to jen otázka dvou zemí, kterých se týkala – Československa a Německa. Tato otázka se stala velmi diskutovanou a projednávanou ve Velké Británii. Zejména po nástupu Neville Chamberlaina do funkce britského premiéra. Jednalo se o člověka, který si byl jist, že je schopen problémy Evropy nejen řešit, ale i vyřešit. Že se mýlil se ukázalo velmi brzy. Jako politik totiž nedokázal dostatečně prohlédnout plány nacistického Německa. Hitler na veřejnosti prohlašoval, že mu jde jen o osvobození 10 milionů Němců žijících v zahraničí. To byla jeho záminka k získání souhlasu Západu k německé expanzi, rozšíření vlastního území, získání co největšího vlivu při rozhodování o dalším osudu Evropy. (CUHRA a kol., 2006)

Čím žhavějším tématem se otázka nacistického Německa stávala, tím se politika britské vlády stávala čitelnější v neprospěch Československa. Chamberlain např. v rozhovoru pro americké novináře 10. května 1938 vyslovil souhlas s odstoupením československého pohraničí Německu. Britská vláda dávala zcela zřetelně najevo, že kvůli Československu nepůjde do otevřeného konfliktu s Německem. Z jejího jednání bylo jasné, že si hájí především své zájmy, své území a vše ostatní, týkající se dalšího dění v Evropě, jde zcela mimo ní. Británie naznačovala nezájem obraného společenství proti Hitlerovi. Do Prahy doporučovala, aby tento doutnající problém byl vyřešen diplomatickou cestou, dohodou, kdy Československo odstoupí Německu požadovaná území. Britská vláda v tomto kroku viděla východisko udržení míru v Evropě, úplné nasycení Hitlera a tím zastavení jeho touhy ovládnout co největší území nejen v Evropě. (HOUŽVIČKA, 2005)

Vedle britské vlády, která stupňovala tlak na vládu československou v Praze, aby urychleně vyhověla německým požadavkům, sílil ve Velké Británii také tlak z jiných vlivných politických kruhů. Tisk stupňoval úsilí k očerňování Československa, zejména prudkými výpady proti prezidentu

Benešovi. Tisk se snažil co nejnegativněji ovlivňovat veřejné mínění svých občanů o bolševickém Československu, snažil se na druhé straně co nejvíce vychválit národně-socialistické Německo. Německo bylo líčeno jako národ, který se stará o své občany, ať žijí kdekoliv a pouze si nárokuje jen právo sudetských Němců na sebeurčení. Články v tisku hlásaly, že drtivá většina Němců si přeje připojení k říši a že Velká Británie, která právo na sebeurčení přijala musí tuto jejich vůli respektovat. (ČELOVSKÝ, 1999)

Britská zahraniční politika vůči střední Evropě patřila vždy až do druhé kategorie. Prioritou britské zahraniční politiky bylo uchování koloniálního impéria a zámořských držav. Odtud plynul do státní kasy největší zisk, zde byla levná pracovní síla a velké přírodní bohatství. Shrnou-li se postoje Velké Británie vůči sudetské krizi, je třeba konstatovat:

- vláda v Londýně věřila v možnost kompromisního urovnání,
- dostatečně nahlas dávala najevo, že kvůli malému státu ve střední Evropě, myšleno tím Československo, nepůjde do otevřeného konfliktu s Německem,
- vláda slepě důvěřovala Hitlerovým prohlášením, že jde pouze o sudetské Němce a jejich svobodu,
- britská vláda věřila, že splněním Hitlerových požadavků je zajištěn mír v Evropě, nezačne válka
- z tohoto velkého omylu ji zanedlouho vyvedl sám Hitler – napadením Polska,

Velkou Británii v tu dobu nelze nazvat spojencem, možná zprostředkovatelem se snahou přimět Prahu k přijetí Hitlerových požadavků. (ČELOVSKÝ, 1999)

1.2 Postoje Francie vůči sudetské krizi

Důležitou úlohu v období před Mnichovem a v době podpisu Mnichovské dohody sehrála Francie. Francie byla pro Československo v tu

dobu nedostižný vzor. Mezi Československem a Francií byl v roce 1925 uzavřen obraný pakt. Tento pakt nebyl do mnichovské krize vypovězen. Francouzsko-československá spojenecká smlouva byla v roce 1938 stále platná. V této smlouvě šlo o vzájemnou vojenskou pomoc v případě napadení Francie Německem nebo napadení Československa Německem. Samozřejmě že před sudetskou krizí se vedly spory o platnost smlouvy, jak z r. 1924, tak z r. 1925. Francouzská vláda do roku 1938 nesčetněkrát potvrdila platnost této smlouvy. Česká veřejnost slibům Francie bezmezně věřila. (ČELOVSKÝ, 1999)

Jenže. Francie začala nenápadně hledat příčiny, jak z této situace ven. Praha seznala znepokojeně, že se na jednání Francie stále větší měrou podílí Londýn. Československá vláda se snažila přimět Francouze, aby jasně řekli, zda jsou ochotni v případě napadení Československa Německem vypovědět válku. Francie však na sebe nechtěla vzít riziko vzplanutí válečného požáru bez předchozího dorozumění s Anglií. Francouzi pro každý případ zkoumali, jak dostát svým slibům a neutrpět. Šlo o pomoc tím, že by obsadily hranice, a tak vázali určité síly Wehrmachtu. Není pochyb, že by byli přinuceni stáhnout se zpět, což by bývali rádi připustili, jen aby našli východisko z nouze. Je pravdou, že jejich postoj o několik měsíců později byl přijat bez námitek. Skutečností však zůstává, že francouzská delegace ještě v dubnu 1938 přesvědčovala Brity, že Hitlerovi nejde pouze o rozbití Československa, ale zajistit si nadvládu nad kontinentální Evropou. V samotné Francii se ale vedly diskuze, jak postupovat v případě napadení samotné Francie. Toto téma, jeho řešení nevycházelo pro Francii příliš optimisticky. Existovaly obavy, oprávněné, že Francie nemá dostatek sil bránit se, nebo dokonce útočit na německé pozice. (FILÍPEK, 2001)

Z celkového postoje Francie vůči sudetské krizi vyplývá, že:

- Francie nejednala vůči Československu korektně,
- před světovou veřejností stále přesvědčovala (slovně), jak splní své závazky vůči Československu,

- s postupujícím časem sama sebe utvrzovala, že bez Velké Británie znamená velmi málo,
- obávala se vlastního napadení,
- ztroskotala francouzská politika ve východní Evropě. (HOUŽVIČKA, 2005)

1.3 Postoje Německa vůči sudetské krizi

Zneklidnění na světové politické scéně přinesl rok 1933. Tento rok byl rokem nástupu nacistů k moci v Německu. Názory a činy nacistického hnutí byly nepřijatelné nejen bezprostředním sousedům Německa, ale též svobodnému světu. Rok 1938 se může v Evropě, ale i ve světě nazvat rokem Hitlera. Během šesti měsíců se mu podařilo za pomoci vyhrožování Německou říši rozšířit, sjednotit a učinit ji mocnější než kdykoliv v minulosti. Jak Francie, tak i Velká Británie se smířily s rozšířením německého vlivu na větší část východní Evropy. V Evropě se nenašel stát, který by jakýmkoliv způsobem dal najevo nesouhlas s jednáním Německa. (HOUŽVIČKA, 2005)

K postupnému rozšíření německého území se snažil Hitler využít nejen vyhrožování, ale i podporou krajanů žijících mimo Německo. Šlo zejména o podporu Němců žijících v Československu. Hitler si byl vědom, že pokud na svou stranu získá německé občany žijící na území Československa, bude snazší zmocnit se celého území. Sudetoněmecká otázka se stala programem Hitlera pro nejbližší období. V průběhu příprav i během mnichovských jednání Hitlerovy návrhy směřovaly k tomu, dostat z Československa co možná nejvíce území, bez ohledu na fakt, zda tam Němci byli nebo nebyli většinovým etnikem. (ČAPKA, LUNEROVÁ, 2011)

Šlo o to, znemožnit Československo, zabránit mu v obraně. Před světem však Hitler dával najevo, že další rozšiřování již nebude. Napětí mezi Prahou a Berlínem pomalu houstlo. Hitler využíval každé možnosti, jak pošpinit Československo a Beneše. Stejně tak byl laděn německý tisk. Francie s Anglií vypracovaly vlastní plán řešení sudetské krize. Ten spočíval v podstatě

v přesvědčení Prahy k předání Sudet Hitlerovi. V česko-německých vztazích narůstalo napětí, množily se pohraniční šarvátky, objevovaly se zprávy o přípravě Německa k útoku na Československo. Do popředí pozornosti se dostávaly přípravy schválení či neschválení francouzsko-britského plánu. Na evropské politické scéně se hrálo jako na schovávanou. Francie a Velká Británie se snažily zachránit si vlastní kůži a získat výhody na cizí účet, Němci jakoby se nemohli dočkat konečného řešení. (FILÍPEK, 2001)

Hitlerovo energické a pečlivě promyšlené vystupování bylo založené na porušování zásady práva národů na sebeurčení. Jedno je však naprosto jisté. Nacistické Německo pod vedením Hitlera se stávalo stále nebezpečnějším, jeho rozpínavost, snaha ovládnout co největší území, jeho snaha ukázat se jako demokratická společnost byly na pováženou. Snaha vlády Československa a prezidenta Beneše čelit obrovskému tlaku ze strany Německa byla obdivuhodná. Němci když zjistili, že žádní západní spojenci nemají o Československo zájem, začali své požadavky vynucovat arogantně. Nehledíc na názory ostatních kladli si svá ultimáta. Je všeobecně známo, že sám Hitler neměl Čechy rád a vším českým opovrhoval. Současně se snažil diskreditovat Československo jakožto bolševické nebezpečí pro Evropu. Vedoucí představitelé sudetských Němců se stávali věrnými služebníky Hitlera. Byli ochotni plnit beze zbytku všechny jeho, byť někdy nesmyslné, požadavky, byli ochotni hnát vlastní lidi na smrt, aby celý svět viděl, jakého bezpráví se Němcům v Československu dostává. Zmanipulováním na našem území žijících Němců se podařilo Německu rozložit zevnitř část státu. Situace se stávala neudržitelná, vzájemné provokace v pohraničí přibývaly, lidé, kteří spolu dokázali žít řadu let, se začali osočovat, obviňovat a nenávidět. Nastalá situace si žádala řešení. (ČELOVSKÝ, 1999)

1.4 Československo – průběh sudetské krize

Situace v Československu se v roce 1938 komplikovala. Ze strany Anglie a Francie byl tlak na československou vládu, aby se podřídila jejich plánu a splnila přání Hitlera, týkajících se sudetských Němců. Ze strany

Německa ultimáta a vyhrožování. Mezi Paříží a Londýnem se neustále usilovně jednalo. Z těchto jednání bylo stále více zřejmé, že ani jedna tato země se nezastane Československa. Situace se dostávala do roviny, kdy viníkem nastalé situace je Praha a nikoliv Berlín. Britové i Francouzi se snažili svalit veškerou zodpovědnost nikoliv na útočníky, ale na napadené. Za této situace se vyslanci Newton a Lacroix vydali za prezidentem Benešem na Hradčany s ultimativním požadavkem odstoupení pohraničí s více než padesáti procenty německého obyvatelstva. Beneš se ocitl v nezávidění hodné situaci, cítil se jak zpráskaný pes. Tento požadavek byl však předán pouze ústní formou. Prezident Beneš proto požádal francouzského vyslance Lacroixe o písemnou formu požadavku. Krátce po páté hodině odpolední – 21. září 1938 – československá vláda kapitulovala a přijala britsko-francouzský plán. V čele nové úřednické vlády byl ruský legionář, generál Jan Syrový. Potud pokud se jedná o britsko-francouzský plán. Přijetí tohoto plánu mělo různou odezvu. V Paříži například měli rezignovat někteří ministři, Churchill v Anglii prohlásil, že tento ústupek nacistické hrozbě síly se vymstí jak Anglii, tak Francii. (ČAPKA, LUNEROVÁ, 2011)

Dva dny po ustavení nové vlády, tedy 23. září, vyhlásila vláda mobilizaci československé armády. 25. září československá vláda odmítla specifické požadavky Hitlera, které vycházely z jednání v Godesbergu mezi Hitlerem a Chamberlainem. Odmítnutí specifických Hitlerových požadavků vedlo k dalšímu zvýšení napětí mezi oběma zeměmi. Již 27. září Chamberlain posílá Benešovi varovné poselství, v němž Beneše upozorňuje, že jestliže československá vláda do 28. září do dvou hodin v noci nepřijme německé podmínky, obdrží německá armáda rozkaz k překročení hranic. Chamberlain zároveň předpověděl, že německá armáda rozdrtí Československo a nikdo nepřijde na pomoc. Takovéto stanovisko zastával Chamberlain. Aby se zachoval Hitlerovi, hned druhý den mu napsal, „*že vše podstatně může dostat bez války a hned*“. (FILÍPEK, 2001, s. 75). Po československé mobilizaci provedla částečnou mobilizaci i Francie, v Anglii byl vyhlášen stav

pohotovosti pro část britské flotily a pomocný letecký sbor. V tu chvíli bylo nebezpečí války velmi blízko. (ČELOVSKÝ, 1999; HOUŽVIČKA, 2005)

Veřejnost tuto situaci velmi vnímala. Nálady českých občanů byly téměř bojovné. Česká veřejnost si nechtěla nechat líbit cizí diktát. Zejména ne proto, že viděla jak se na našem území s německou menšinou zacházelo. Německá národnostní menšina požívala v Československu výsad v rozsahu jako žádná jiná etnická skupina ve střední a východní Evropě. (FILÍPEK, 2001)

V roce 1938 svět a s ním i naše veřejnost prožíval živé a silné vzpomínky na první světovou válku. Mnoho důležitých osobností aktivně působilo v politickém, společenském a kulturním životě; ve velení armády působili generálové a důstojníci, kteří za sebou měli bohaté zkušenosti z války. Tito lidé nechtěli sklopit hlavu před cizím diktátem, byli to lidé, kteří nechtěli opakovat konflikt obdobných či dokonce větších rozměrů. Ze strany naší vlády, postoje vlád Francie a Anglie zaujímají jinou část práce, bylo vynaloženo velmi mnoho horečného diplomatického úsilí, neutuchající snahy zachránit mír, vyhnout se tomu, co se ukázalo nevyhnutelným: druhé světové válce. Lidé nejen u nás, ale v celém demokratickém světě očekávali, že velké demokratické mocnosti jako Francie a především Velká Británie dají Německu jasně, srozumitelně a zejména tvrdě najevo, že žádná válka nebude. U nás se stále více a častěji objevovaly signály kritizující západní velmoci. Je třeba ponechat stranou otázky, zda se bránit samostatně či ne. Názory se velice různí. Někteří přední českoslovenští vojenští činitelé jednoznačně a velice nahlas obhajovali aktivní vojenskou obranu. Prezident Beneš a lídři politických stran byli proti, tohoto názoru byli i členové vlády. Vojenští velitelé, kteří odmítali jakékoliv ústupky a mnichovský diktát, mnohem pravdivěji vyjadřovali emocionální stav a politického ducha národa. (CUHRA a kol., 2006)

Pokud by se v tu dobu, před mnichovským diktátem, mělo veřejně rozhodovat o budoucnosti, došlo by k rozhodnutí tvrdého postoje bez ohledu na následky. Časem se přece jen našel pud sebezáchovy, český smysl pro zdravý

rozum. Četné demonstrace a projevy veřejného nesouhlasu, konané v bouřlivých zářijových dnech 1938, ukázaly zklamání, zlost i zoufalství národa. Ať už to byla 23. září 1938 vyhlášená mobilizace, různá větší či menší shromáždění ukázaly ohromné nadšení českého lidu ochotného bránit se a bojovat. Šlo o určitý barometr jednoty a síly národa s jasným poselstvím Chamberlainovi a Daladierovi při jejich snaze o dohodu s Hitlerem. (ČELOVSKÝ, 1999)

Období těsně před podpisem Mnichovské dohody lze charakterizovat jako období:

- kdy se československá vláda ze všech sil a všemi možnými diplomatickými kroky snažila předejít tomu nejhoršímu – a to světové válce,
- kdy se západní mocnosti Francie a Velká Británie snažili jednat s Hitlerem,
- Francii a Velké Británii vůbec nešlo o Československo, šlo jim jen o své zájmy,
- v Československu rostl odpor vůči západním mocnostem,
- v Československu sílil názor nutné obrany, národ se nechtěl podřizovat cizím rozhodnutím,
- mezi občany v Československu rostla nervozita, nejistota a starost o budoucnost.

V Německu, Francii, Velké Británii, ale už i v Itálii se horečně jednalo o dalších společných krocích. Německo v podstatě diktovalo další kroky, které budou následovat, aby bylo dosaženo jeho požadavků. Samozřejmě konalo tak, aby to navenek vypadalo, že hlavním zájmem na řešení stávající situace mají jak Francie, tak Velká Británie. (FILÍPEK, 2001)

2. Mnichovská dohoda a její dopad na myšlení obyvatel Čech a Moravy

2.1 Evropa před Mnichovem

Po první světové válce se úplně změnil svět. Čtyři roky vraždění zpochybnily všechny dosavadní morální hodnoty. První světová válka byla tak strašná, že se evropské mocnosti – především Francie a Velká Británie – jakékoliv další války bály. Paříž potřebovala silné státy ve střední a východní Evropě, které by byly účinnou hrází proti německé rozpínavosti. Naopak Londýn si pěstoval silné Německo jako hrozbu proti svému tradičnímu rivalovi – Francii. To byl zásadní rozpor, na němž mohl vyrůst Adolf Hitler.

Historici často mluví o tom, že teprve první světovou válkou skončilo 19. století. Vítězové se pokusili nastolit vládu demokracií, tvořící novou Evropu – světadíl spolupracující v nadnárodních orgánech na společném údělu demokraticky spravovaných svobodných orgánů. Tento plán však zůstal iluzí. (ČAPKA, LUNEROVÁ, 2011)

Hledání skutečných jistot vedlo k tomu, že ve dvacátých a třicátých letech začala demokracie v Evropě ustupovat. V mnoha zemích uchvacovali moc, leckde velmi snadno, diktátoři: v Itálii, v Maďarsku, v Polsku, v Německu, ve Španělsku. A Německo, od počátku nespokojené s výsledky první světové války, se opět pustilo do budování průmyslového a vojenského potenciálu. Francouzi, kteří se Němců báli, byli pro to, aby se válka neopakovala udělat cokoliv, bez ohledu na všechny závazky své země. (CUHRA a kol., 2006)

Hospodářská krize v letech 1929 – 33 zasáhla střední Evropu víc než některé oblasti. Velká Británie začala ze střední Evropy stahovat svůj kapitál a tím omezovat svůj vliv.

Celkem jasno měl v dané situaci Beneš. Pochopil, že jeho snaha sprádat síť evropské bezpečnosti je marná, že politici a diplomaté nejsou schopni ubránit výsledky první světové války a mírových smluv z Versailles. (FILÍPAK, 2001)

I české politiky varování Beneše před velkou mezinárodní krizí, nejdříve politické a potom vojenské, nechávalo klidnými: nikdo jeho varování nebral vážně. Pražské politiky probudilo z klidu až volební vítězství nacionálně socialistické strany SdP Adolfa Hitlera začátkem roku 1933. (ČAPKA, LUNEROVÁ, 2011)

Hitler ve snaze naplňovat své předsevzetí o rozšiřování německé říše postupně měnil svou úlohu v zahraničí, především v Československu. Svou státní a stranickou mašinérii zaměřil na politickou a finanční podporu sudetským radikálům. Tímto způsobem chtěl v Československu vybudovat rozsáhlou organizaci, která by se silně angažovala při jeho destrukci. Šlo o to, aby uvnitř Československa působila síla oddaná Hitlerovi, která by byla využita při rozbití Československa. Stala se tím Sudetoněmecká strana (SdP), která ve volbách v roce 1935 získala kolem 60 % německých hlasů. To již byla síla, s kterou bylo nutné počítat. Vypjatý německý nacionalismus byl jednou z hlavních charakteristik strany. Její vůdcové, Konrad Henlein a jeho zástupce Karl Hermann Frank, představovali ztělesnění vyhraněných velkoněmeckých a postupně nacistických postojů. (Též ČAPKA, LUNEROVÁ, 2011)

Vůdce SdP Konrad Henlein se hlasitě dožadoval rovnoprávnosti pro sudetské Němce jako pro právní celek. Tím myslel vytvoření autonomních národnostních katastrů. A v dubnu 1938 v Karlových Varech vyhlásil za cíl úplnou územní autonomii pro národnostní celky – tedy vytvoření uzavřeného německého teritoria na československé půdě. Samozřejmě na podnět Hitlera. (ORT, 2005)

Nacistická propaganda podněcovala sudetské Němce k nenávisti vůči Čechům – a československá vláda jí neuměla čelit. Sousedství zpevněná přátelskými a příbuzenskými svazky najednou ze dne na den mizela. Vznikaly

šarvátky a rozbroje, vzrůstal neklid, který Hitler potřeboval, aby mohl dokazovat světu, že jeho soukmenovci jsou v ČSR utlačováni a nemohou tam svobodně žít. (FILÍPEK, 2001)

Až do roku 1935 nelze nacistickou podporu československých Němců označit za otevřeně podvratnou. Sloužila spíše k utužení a posílení citových a kulturních pout mezi Německem a Němci za hranicemi říše. Avšak v roce 1937 dostala podpora sudetoněmeckého nacionalismu novou kvalitu. V souladu s plánem přepadení Československa pod názvem „PŘÍPAD ZELENÝ“ (FALL GRÜN) měli být sudetští Němci využiti při rozbití Československa¹. (ORT, 2005)

Henleinovo hnutí bylo úzce svázáno s Hitlerovým Německem. Toto hnutí bylo nástrojem politiky Německa vůči Československu. Hnutí vzniklo z různých politických stran a nacionalistických organizací a proudů, které stmeloval antidemokratismus a většinou negativní nebo silně opoziční vztah k Československu. Vzorem pro členy se stále více stávalo nacistické Německo. Nacistický režim byl považován jako východisko, naděje, perspektiva pro budoucnost. Ústřední postavou hnutí, jak již bylo výše uvedeno, byl Konrad Henlein. Svou politiku spojil s likvidací Československa. Obžaloval Československo z antifašismu, protiněmečství, ze spojení s katolismem, Vatikánem, židovstvím, zednářstvím, bolševismem a německou emigrací. Zosobněním toho všeho mu byl Beneš, který prý chtěl sudetské Němce zničit. Žalob ze strany Henleina byla pochopitelně celá další řada. Týkaly se např. hospodářské diskriminace Němců, pronásledování německých rodin, toho, že SdP musí dodržovat pravidla demokratického státu a nemůže se veřejně přiznat k nacismu. Politika Henleina směřovala postupně k mezinárodnímu kompromitování ČSR. SdP si nepřála nic jiného než včlenění sudetského území, ba celého česko-moravsko-slezského prostoru do říše. Takového cíle bylo možno dosáhnout jen zničením Československa a anektováním českých

¹ V září 1938 vyzval Karel Čapek v Epištole sudetoněmeckým Němcům stoupence Henleinovy strany, aby se zamysleli nad důsledky případné válečné porážky nacistického Německa, k němuž se už hlásili. Žádal je, aby se s Čechy, Slováky a dalšími Evropany zasazovali o mír. (Lidové noviny, 18. září 1938; ČAPEK, Karel. *Na břehu dnů: úvodníky, referáty, reportáže, denní zprávy, feuilletony, entrefilet, causerie, povídky, aforismy, rozhásky*. Vyd. 1. Praha: Československý spisovatel, 1966. 454 s.)

zemí. Henlein se pro ně na podzim roku 1937 definitivně rozhodl. Vedení sudetoněmecké strany dostalo 28. března 1938 od Hitlera příkaz klást československé vládě nesplnitelné požadavky. Henlein jej na tajné poradě v Berlíně přijal a řekl, že musí stále žádat tolik, aby nikdy nemohli být uspokojeni. Německu šlo postupně diskreditovat a izolovat Československo mezinárodně. Tímto způsobem se dařilo Německu rozkládat Československo uvnitř. V průběhu příprav i během mnichovských jednání Hitlerovy návrhy směřovaly k tomu, dostat z Československa co možná nejvíce území, bez ohledu na fakt, zda tam Němci byli nebo nebyli většinovým etnikem. Hlavními motivy se staly taktické a strategické důvody – snaha znemožnit jakoukoliv obranu okleštěného Československa. Před západními vyjednavacími dával Hitler ostentativně najevo, že tímto řešením by považoval požadavky německé říše za konečné. Z hlediska chování se nacistického Německa bylo jasno. Francie a Anglie zklamaly. (HOUŽVIČKA, 2005)

Zhoršovalo se ale i mezinárodní postavení Československa, přispěla k tomu Hitlerova likvidace demilitarizované zóny v Porýní 7. března 1936. Šlo o zónu, kde Německo nesmělo mít vojsko a stavět opevnění. Jedním z důvodů zóny bylo usnadnit zásah Francie proti Německu, pokud by napadlo Československo nebo Polsko. Tato demilitarizovaná zóna byla schválena Versaillskou smlouvou z roku 1919 a potvrzena Locarnským paktem z roku 1925. Nic z toho Německo nerespektovalo. Západní mocnosti vůči Německu nezasáhly, z toho bylo vidět, jaký respekt mají z Německa, a jak klesá mezinárodní vliv Francie. Byla to právě Francie, na kterou Československo spoléhalo. Přes Francii byla uzavřena smlouva se sovětským svazem. Tato smlouva tří států měla přinést kolektivní bezpečnost do východní a střední Evropy. Pomoc sovětského svazu však byla vázána pomocí nejprve Francie. Tím se Československo stávalo závislým na politice Francie. (CUHRA a kol., 2006)

2.2 Rozhodnutí z Mnichova

Vnější i vnitřní rozhodnutí státu působilo nejsilněji na českou společnost. Lidé se stále více angažovali při organizování obrany republiky. Vzniklo Lidové hnutí na obranu republiky. Naléhavým hlasem se v hnutí ozvali čeští a slovenští umělci. Ti 15. května 1938 vydali manifest: Věrní zůstaneme!, v němž vyzvali vládní představitele k důslednému hájení Československa. Manifest připomínal projev prezidenta Beneše nad rakví Masaryka. Ten zemřel 14. září 1937 a jeho smrt vzbudila v Československu všeobecný upřímný smutek. Jako politik, Evropan, byl uznáván v celém světě. Smrt T. G. Masaryka v září 1937 jakoby symbolizovala nadcházející těžkosti Československa. Nad jeho rakví volal prezident Beneš všechny občany k demokratickému soužití v duchu odkazu velkého mrtvého, oceňovaného v celém světě.

„Volám vás všechny bez výjimky, odleva doprava, od poslední vísky až k tomuto hlavnímu městu, od Aše až k Jasině, vás všechny, kteří myslíte nejvíce na problémy sociální tohoto státu, a vás, kteří se věnujete nejvíce problémům národnostním – všechny bez rozdílu volám vás v duchu a památce našeho prvního prezidenta k plnění jeho odkazu a k dobudování jeho díla, k dobudování naší spravedlivé, pevné, nezdolné, vývojově humanitní demokracie.

Masaryk, zůstává i po svém odchodu stále mezi námi, je nám všem příkladem a výzvou. Příkladem velké víry člověka, jíž je dnes v Evropě a světu tolik potřebí. Výzvou, abychom v harmonii mezi sebou v dobré vůli a přátelství ke svým sousedům i všem ostatním národům v Evropě a ve světě svůj státní organizmus a svou politickou, sociální a národnostní spolupráci tak, že bychom vytvořili z tohoto svého místa v Evropě dokonalý, harmonický, sociálně, národnostně a politicky spravedlivý stát, jenž bude hoden toho, který nám právě odchází, jenž bude mezi státy tím, čím byl Masaryk mezi námi, a tím, čím byl Masaryk ostatnímu světu. Výzva to znamená, že máme zůstat

Masarykovi věrní. Louče se s ním jménem vás všech, slibuji, že této výzvy uposlechneme.

Prezidente, osvoboditeli, odkazu, který jste vložil do našich rukou, věrní zůstaneme...“²

Mezinárodní vývoj působil stále citelněji na vnitřní situaci Československa. Bylo už zcela jasné, že Hitler, aniž by se se svými plány tajil, chtěl české země včlenit do německé říše, a to i vypuzením a etnickým zničením Čechů. Jeho odpor k Československu vyplýval z demokratické podoby Československého státu:

- z toho, že tu nacházela azyl a často nový domov německá anti-nacistická emigrace
- důvodem nepřátelství byla také československá zahraniční politika, hlavně spojenectví s Francií, které mohlo Československo přivést do války proti Německu v případě německo-francouzského střetnutí. (ČAPKA, LUNEROVÁ, 2011)

Poznání a ve stále širší míře pochopení Hitlerových záměrů širokou veřejností vedlo k myšlence vojenské obrany, hlavně proti Německu. V oblastech hraničících s Německem se budoval systém opevnění, modernizovala se armáda, potřebami obrany se pravidelně zabývala vláda.

2.3 Mnichovská schůzka

Mnichovskou schůzku inicioval 27. září 1938 Chamberlain svým dopisem Hitlerovi. Aby nezůstal, osamocen požádal Mussoliniho, kterého chtěl mít u jednání o Sudetech, aby návrh o Hitlera podpořil. Hitler celou transakci nazýval „návratem do říše“, ačkoliv německé říši tato území nikdy nepatřila. Chamberlain také uvažoval o pozvání československých delegátů k účasti na konferenci. Nakonec však do Prahy žádné pozvání nepřišlo. Hitler byl přesvědčen, že Československo bude zničeno bleskovou válkou, během tří, čtyř

² BENEŠ, Edvard. *Živý odkaz TGM: Projevy 1937 – 1947*. Vyd. 1. Praha: Eva, 1997. 94 s. ISBN 80-86107-01-9. 94 s.

dní, dříve než západ provede mobilizaci. Nikdo z Mnichovanů si nepřál, aby k jednání byli přizváni zástupci Sovětského svazu. Všichni si totiž byli vědomi, že by mohli znemožnit uzavření paktu. Hlavně o jejich přítomnost nestál Hitler, neboť jejich přímé angažování by pro něho znamenalo určitou nerovnováhu v poměru sil. (ORT, 2005)

Hitlerovy územní požadavky vůči Československu z 22. září 1938 odmítl jménem československé vlády vyslanec v Londýně Jan Masaryk v notě britské vládě z 25. září. V její hlavní části uvedl:

„Má vláda prozkoumala nyní tento dokument a mapu. Je to ve skutečnosti takové ultimátum, jaké se dává poraženému národu, a nikoli suverénnímu státu, který projevil největší možnou ochotu přinést oběti v zájmu evropského míru. Ani nejmenší stopy takové ochoty k obětem neprokázala dosud vláda pana Hitlera. Má vláda užasla nad obsahem tohoto memoranda. Jeho návrhy přesahují daleko to, k čemu jsme dali souhlas při tak zvaném anglo-francouzském plánu. Zbavují nás všech záruk naší národní existence. Máme se vzdát velkých částí svých pečlivě připravovaných opevnění a pustit německé armády hluboko do své země dříve, než budeme s to zorganizovat ji na novém podkladě nebo učinit opatření k její obraně. Naše národní a hospodářská nezávislost by automaticky zanikla přijetím návrhů pana Hitlera. Celý proces přemístění obyvatelstva se má změnit v panický útěk těch, kdož se nehodlají smířit s německým nacistickým režimem. Budou muset opustit své domovy, nemajíce dokonce ani práva vzít s sebou i jen svůj osobní majetek, nebo pokud jde o rolníky, svůj dobytek.

Má vláda mě žádá, abych prohlásil co nejslavnostněji, že požadavky pana Hitlera v jejich nynější formě jsou pro mou vládu naprosto a bezpodmínečně nepřijatelné. Proti těmto novým a krutým požadavkům pokládá má vláda za svou povinnost postavit se na svrchovaný odpor a my tak s boží pomocí učiníme. Národ svatého Václava, Jana Husa a Tomáše Masaryka nebude národem otroků.

Spoléháme na obě velké západní demokracie, jejichž přáním jsme vyhověli velkou měrou a proti svému vlastnímu přesvědčení, že při nás budou stát v hodině naší zkoušky.“ (SOJÁR, KVAČEK. 1958. s. 214 – 215).³

2.4 Podpis v Mnichově

Podpis dokumentu v Mnichově 30. září 1938 znamenal začátek konce Československé republiky jako nezávislého a demokratického státu. Tak jak si to německý vůdce přál, tak se také stalo. Do půl roku bylo Československou vymazáno z mapy Evropy, Československo bylo obětováno ve prospěch prodloužení příprav na válku na všech stranách.

Samotné jednání, které proběhlo v Hnědém domě na náměstí Königsplatz v Mnichově, začalo bez určitého řádu docela přátelsky. Během krátké doby bylo zcela jasné, že samotný průběh jednání a hlavně jeho výsledky jsou zcela v režii Hitlera. Ukazovalo se, že ani Daladier, ani Chamberlain nemají sílu ani chuť v čemkoliv Hitlerovi oponovat. Zcela se podřídili diktátu Hitlera. Jednání konference řídil Mussolini. Českoslovenští zmocněnci berlínský vyslanec Vojtěch Mastný a zástupce ministerstva zahraničních věcí, Hubert Masařík na místo jednání nesměli. Němci je odvezli do hotelu Regina, kde bydleli Angličané a tam je nechali čekat. Teprve okolo desáté hodiny večer přišel Chamberlainův důvěrník sir Horace Wilson. Od něho se oba diplomaté dověděli, že ČSR musí odstoupit Německu sporná území, předána byla zároveň mapa s novými hranicemi. (HOUŽVIČKA, 2005)

O půlnoci představitelé čtyř zemí dohodu podepsali. Britům a Francouzům připadl úkol, aby o tom spravili československou delegaci. To se stalo v půl druhé ráno.

Daladier začal okamžitě obhajovat před světem to, co učinil. Francouzským novinářům v Mnichově řekl: „*Věřím, že jsme udělali rozumnou věc. Mělo by být zabito patnáct milionů Evropanů kvůli třem milionům*

³ SOJÁR, V., KVAČEK, R. Mnichov v dokumentech I. Vydání I. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1958. 303 s.

sudetských Němců, kteří si přáli stát se součástí velkoněmecké říše?“
(FILÍPEK, 2001, s. 82)

Chamberlain byl přijat v Londýně jako zachránce míru. K svému národu řekl: *„Vracím se s hlubokým přesvědčením, že dohoda byla nutná pro zachování míru v Evropě, dosáhli jsme toho díky snaze o vzájemné ústupky a úzkou spolupráci.“* (PACNER, 1997, s. 166)

Západ, především Francie a Velká Británie, doslova oslavoval to, čeho bylo dosaženo. Naivně byl přesvědčen, že právě díky jemu bude v Evropě mír.

Českoslovenští diplomaté, Mastný a Masařík, vyslechli výrok mnichovské konference o půl druhé, 30. září, v hotelovém pokoji. Hlavní chvíle, v níž účinkovali premiéři – Chamberlain a Daladier a francouzský státní tajemník Léger, je takto spodobněna v Masaříkově záznamu:

„Nálada tíživá, chvíle rozsudku. Francouzi zřejmě zaraženi a vědomi toho, co to znamená pro francouzskou prestiž. Chamberlain krátkým úvodem se zmínil o právě domluvené dohodě a dal vyslanci Mastnému přečíst nahlas text dohody... Zatím co vyslanec Mastný mluvil s Chamberlainem o menších detailech, ptal jsem se Daladiera a Légera, zda očekávají nějaké vyjádření nebo odpověď naší vlády na předloženou nám dohodu. Daladier, zřejmě v rozpacích, neodpovídal, zato Léger s poznámkou, že čtyři státníci neměli mnoho času, řekl výslovně, že žádné naše odpovědi neočekávají, že to považují ovšem za přijato...“

Situace se stávala skutečně již tíživou pro všechny přítomné, nám bylo dostatečně brutálně vysvětleno, a to Francouzem, že to je rozsudek bez odvolání a bez možnosti oprav, Chamberlain dával zřetelně najevo svou únavu; Text byl přečten, byl nám odevzdána druhá, lehce opravená mapa, my se rozloučili a šli. Československá republika v hranicích z roku 1918 přestala existovat.“⁴

⁴ SOJÁR, V., KVAČEK, R. Mnichov v dokumentech I. Vydání I. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1958. s. str.

Mnichovskou dohodou a požadavky Polska a Maďarska ztratilo Československo 41 000 km² (takřka 30 %) svého území. Na území zabraném Hitlerem původně žilo 727 000 Čechů, z toho 350 000 se podařilo přestěhovat do vnitrozemí. S nimi odešlo i 30 000 sudetských Němců, ale mnohé z nich nakonec vydala pražská vláda Hitlerovi. Říšskoněmeckými občany se stalo 2,8 milionů Němců. V okrájené republice zůstalo 230 000 Němců, kteří získali různé výsady. Jednáním, která vešla do dějin jako Vídeňská arbitráž, si Maďarsko vynutilo 21 % území Slovenska, kde žilo 850 000 obyvatel, z toho 300 000 Slováků. Na Slovensku potom zůstalo ještě 167 000 Maďarů. Původní délka hranic Československa, 4192 km, se zkrátila nepatrně – na 4163 km. Hned po Mnichovské dohodě žádali slovenští nacionalisté, aby Češi, kteří pracují na Slovensku, odešli. (KRATOCHVÍL, DRULÁK, 2009)

2.5 Kapitulovat či se vojensky bránit

Od října 1938 až dodnes existují spory, zda Československo mělo rozhodnutí čtyř mocností na Mnichovské konferenci o citelném okleštění jeho území přijmout nebo odmítnout. Odpovědi si vybírají určitá fakta, která je potvrzují, ostatní pominou, nebo je neznají. Často se zakládají na emocích, které jsou v tomto dramatickém a osudovém případě pochopitelné. Někteří kritikové z řad politiků, novinářů a spisovatelů poněkud lacině chtěli svalit veškerou zodpovědnost za ústup bez boje na prezidenta Beneše. Ale jak to v roce 1938 bylo? Vystupovalo se s hesly: Armáda je připravena. Lidé jsou odhodláni k boji. Německá armáda je plechový cirkus. Německé vítězství je nemožné...a tak podobně. Snad nejžhavějšími válečníky byli Gottwaldovi komunisté, kteří v intencích zahraničně politických cílů Moskvy předváděli v Praze vlastenecké etudy. (ČELOVSKÝ, 1999)

Československo v roce 1938 ukázalo, že má disciplinovanou a podle francouzského vzoru vycvičenou armádu. Republika byla díky systému dvouleté prezenční služby schopna k obraně svých předlouhých hranic postavit přes milion vojáků. (CUHRA, 2006)

Nejen profesionální historikové se zabývají nezodpovědnou otázkou o síle československé armády, jak dlouho by mohla odolávat německým braným silám. Je přetěžké odpovědět již z prostého důvodu, že nejsou přesně známy ani taktické plány francouzské ani britské pro případ války o Československo. (FILÍPEK, 2001)

Ať již západní mocnosti považovali Mnichov za dočasné či trvalejší řešení, především dávaly přednost vyhnout se boji. Vlády v Londýně i Paříži nebyly v přístupu k tomuto řešení ve prospěch Hitlera jednotné. Určitou roli v jejich rozhodování však hrály ohledy na veřejné mínění nebo, lépe řečeno, na veřejný zájem. Pravděpodobně by bývalo těžké, vzhledem k rozsáhlým protiválečným náladám, mobilizovat armády a jít do nového minimálně evropského konfliktu, aniž by se ještě jednou nevyužila třeba jen nepatrná vyhlídka na mír pro naše časy.

Existuje ještě jeden rozbor situace, která mohla nastat po zahájení nepřátelství, analýza založena na německých, západních, československých pramenech. Pokud by československá armáda zadržovala Wehrmacht několik týdnů, a pokud by západní velmoci byly ve stavu projevit podporu alespoň reálnou hrozbou války proti Německu, Hitler by pravděpodobně vyjednával. Vznikl by nějaký MODUS VIVENDI, obdobný tomu z Godesbergu.

I kdyby západní mocnosti vstoupily po boku Československa a vyhlásily Německu válku, stačí si dnes zopakovat, jak dopadlo bránící se Polsko ještě o rok později. Je to příklad par excellence. Po více než sedmdesáti letech si může bez jakýchkoliv vášní udělat ten nejlepší obrázek. Bývalo by Československo dopadlo ještě hůře. (ČAPKA, LUNEROVÁ, 2011)

Podivné, ztěžklé bylo ovzduší v českých zemích prožívajících důsledky Mnichovského diktátu. Ferdinand Peroutka je vyjádřil v dramatické zkratce, kdy hledal i naději: *„V prvních říjnových dnech se náš život jakoby rozsypal pod ranou, která byla státu zasazena; málo zůstalo na svém místě; lidé se proměnili, z hněvu, ze zklamání, někteří ze strachu a zrady; politické strany, hlavní to sloupy, na nichž dosud spočíval stát, začaly o sobě pochybovat a*

uvolnily organizační hmat, v němž dosud držely lid; vůbec ozýval se rachot, pocházející z toho, že dosavadní organizace, dílo dvaceti a snad i více let, se rozpadala; nové, neznámé síly byly uvolněny a rušně a s hukotem spěly často neznámo kam; hlas bulvárního tisku nabyl kovového, rozkazujícího tónu; stará rovnováha mezi levicí a pravicí byla rázem porušena, všechen bývalý poměr sil ztroskotá, autority podryty; prezident a všechno, co představoval, stal se obětí toho, že jeho zahraniční linie neměla úspěch; dvacetiletá tradice naší vnitřní i vnější politiky se rozložila před našima očima; většina politických vůdců byla naházena chvatně do skladiště a dveře se za nimi zavíraly, i když přiskříply ruku nebo nohu; schopnosti důvěry jednoho k druhému byly oslabeny; poněvadž tak se sesulo, bylo jasno, že se začne budovat znova. Jak? O tom dlouho nebylo spolehlivé domněnky. Zdálo se, že všechno je možno a že všechny dveře jsou otevřeny, i cesta k nadvládě sprostoty a libovůle. Viděli jsme střepy ale nevěděli jsme, kdo a jak je slepí. Nebylo postavy dosti zavržené, aby nepovylezla a nezačala osnovat plány. Vyskytl se i český spisovatel, vydávající se – stejným právem – za vlastence a dramatika, který se odhodlal věnovat svou novou knihu Adolfu Hitlerovi.

Tento chaos trval osm neděl. Nyní snad možno referovat, že se objeví obrysy pevně dané země. Zdá se, že tento národ opět jednou bude jednat po Česku, což znamená realisticky a střízlivě.“ (PEROUTKA, 1991, s. 443)

Je třeba vrátit se však zpět do podzimu 1938. Češi ani Slováci nikdy nemohli zažít „výhodný“ život velkých národů, jež v podstatě nikdy nebyly zmítány traumatem obav o národní existenci. Většina Čechů – plebejců – byla nucena po řadu desetiletí, ba dokonce staletí vykonávat podřadné úkoly a práce pro rakouské mocipány a panstvo ve Vídni. Moderní český národ se utvářel za situace, která neměla mnoho společného s někdejší slávou a velikostí Čechů a Českého království. Podobnými vzestupy a pády však od středověku prošly snad všechny střeoevropské národy. (ČELOVSKÝ, 1999)

Český postoj v roce 1938 doprovázel typický syndrom malého národa – vnitřní nejistota, zda použít sílu. Střední třída vděčila za vše, čeho dosáhla

pilnou prací v míru a netoužila nic z toho ztratit v boji. Je třeba nezapomínat na fakt, že československá státnost byla v roce 1938 velmi mladá – bylo jí teprve dvacet let. Většina obyvatel Československé republiky, žijící v té době, strávila předtím větší nebo menší část života pod cizí nadvládou. Prezidentský paternalismus – diktatura úcty – byl charakteristickým znakem československé demokracie mezi dvěma válkami. Mnichovská kapitulace oslabila české sebevědomí, což vyústilo v tragickou ztrátu obranných protitotalitních látek v národním organismu. (ČAPKA, LUNEROVÁ, 2011)

Kromě Německa ze situace profilovala polská vláda. Den po Mnichově si vymohla odstoupení okresů Bohumínské, Frýštáckého, Těšínského a Jablunkovského. Maďarské požadavky byly částečně naplněny vídeňskou arbitráží o měsíc později, kdy na jejím základě Slovensko odstoupilo část svého území podél jižní hranice s jedním milionem obyvatel.

Předmnichovský a pomnichovský premiér, generál Syrový, vzal na svá bedra těžký úkol. Je skutečností, že v zákulisí i nadále rozhodoval Beneš a hlavní politické strany. S ustupujícími vojenskými jednotkami československé armády zachvátily české země obavy z budoucnosti. Byly problémy s umístěním českých uprchlíků ze zabraných území, rostla nezaměstnanost, zvětšovaly se finanční problémy státu, problémy sociálně hospodářské.

Podobně jako po bitvě na Bílé hoře, kdy český národ ztratil tisíce exulantů, nejlepších synů svého národa, se po několika staletích vzedmula znovu další velká vlna odlivu odpůrců a odbojářů odcházejících za hranice a nevracejících se. Jejich citelnou ztrátu český národ pocíťoval dlouhou dobu a pocíťuje stále. (ČELOVSKÝ, 1999)

Na Slovensku se L'udová strana v čele s Andrejem Hlinkou (v srpnu 1938 zemřel) rozhodným způsobem domáhala autonomie na totalizujícím základě. Slovenské politické strany vypracovaly návrh zákona o decentralizaci výkonné moci, který vláda přijala a tím se republika stala federalizovaným státem s označením Česko-Slovensko. Plány Hitlera na rozbití Československa

úspěšně pokračovaly za pomoci radikálních autonomistů. 14. března 1939 Hitler vyhlásil samostatnou Slovenskou republiku a vykonal tak poslední zahraničně politický tah před přímou okupací Čech a Moravy, kdy vytvořením protektorátu vzal pod svou „ochranou...zbytek Česka“. (HOUŽVIČKA, 2005)

Krátce po Mnichovu se ze všech stran začaly ozývat výčitky vůči bývalým angažovaným politikům a státníkům a jen málokdo si uvědomil, že jde o projev hluboké krize celé Evropy. Pod nesnesitelným tlakem z Berlína se vzdal prezident Beneš svého úřadu a rozhodl se odjet ze země, aby nestál v cestě složitému dění ve zmrzačeném státě. Letadlem opustil 5. října 1938 svou rodnou vlast a usadil se v Londýně. Jeho bývalí západní partneři z jeho pobytu nijak nejásali. Beneš byl pro Chamberlaina, Daladiera či Boneta špatným svědomím. S velkou neochotou dostal v Británii azyl, ale to bylo vše. Brzy nato odcestoval do Spojených států, kde byl mimo jiné přijat prezidentem Rooseveltem. O rok později se Beneš vrátil do Londýna, kde zahájil dlouhou a svízelnou cestu za osvobození vlasti. (ČAPKA, LUNEROVÁ, 2011)

O každé události, myšlence, otázce, osobě, prostě o každé jednotlivosti, která zde byla uvedena, by se dalo dále diskutovat, vysvětlovat a přemýšlet. Každý může mít svůj názor, každý by třeba postupoval jinak. Nic však není tak jednoduché, aby se mohli bezhlavě vynášet o někom nebo o něčem příkré soudy. To nikomu nepřísluší. Věci jsou mnohem složitější než se na první pohled zdá. Lze se o tom přesvědčit každý den. Poučí lidi historie? Chtějí se nechat poučit? Čemu mají věřit? (ČAPKA, LUNEROVÁ, 2011)

Částečnou odpovědí na tyto otázky je fakt, že český národ zůstal na tak exponovaném místě jako je střední Evropa, že existuje a že je jeho budoucnost zajištěna, což lidi může naplnit radostí, nadějí a vírou v jeho další rozvoj.

2.6 Oduznání Mnichovské dohody

Významnou roli v jednání o Mnichovské dohodě měl bezesporu rok 1939. 14. 3. 1939 vznikl samostatný Slovenský stát, 15. 3. 1939 byl vyhlášen

Protektorát Čechy a Morava. V tento moment hrozilo nebezpečí, že by mohlo Československo zaniknout i právně. Této situace si byl dobře vědom i Beneš a ujal se úkolu záchrany Československého státu. Postavil se do čela „druhého odboje“ za obnovu Československa, protestoval u velmocí a u Společnosti národů proti březnovým událostem a veřejně vyhlásil teorii kontinuity ČSR, založenou na neplatnosti Mnichovské dohody. Základním kamenem teorie právní a politické kontinuity Československé republiky se stalo tvrzení o absolutní neplatnosti Mnichova a o přijetí Mnichovské dohody pod hrozbou použití vojenské síly. Dalším důležitým bodem bylo tvrzení čs. exilové vlády (uznané 21. července 1940), že je ČSR s Německem ve válečném stavu od září 1938, tedy rok před vypuknutím druhé světové války. Do poloviny roku 1942 byla jednání o britském stanovisku k neplatnosti Mnichovské dohody bezvýsledná. Zvrat nastal po spáchání atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha a též sovětským postojem, kdy ministr zahraničí Molotov 9. června 1942 potvrdil obnovu Československa v předmnichovských hranicích. 5. srpna 1942 v Edenově dopisu Janu Masarykovi byla britskou vládou prohlášena Mnichovská dohoda za neplatnou, právní hodnocení se však odvolávalo na Churchillův projev z roku 1940. Zcela jasné stanovisko zaujala Francie. Odvolala svůj podpis na Mnichovské dohodě 29. září 1942. Po pádu Mussoliniho režimu v roce 1944 došlo i v Itálii k prohlášení Mnichovské dohody jako neplatné. Složitější situace nastala v Německu, kdy vznikly dva státy. I zde se postupem času situace měnila, až vedla k podpisu smlouvy o vzájemných vztazích mezi ČSSR a SRN, ve které se smluvní formou podařilo částečně uzavřít otázku mnichovské smlouvy. Na tuto smlouvu odkazují i pozdější dokumenty - smlouva o dobrém sousedství a přátelské spolupráci z února 1992 a společná česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji z 21. ledna 1997.⁵

⁵ KHV 1. PRAPOR STRÁŽE OBRANY STÁTU, Mnichovská dohoda z pohledu mezinárodního práva, www.1-prapor-sos.wz.cz/clanky/mnichovska_dohoda_pravo.html, 4. června 2012

3. Cíl průzkumu

Praktická část je rozdělena do dvou částí. První část obsahuje řízené rozhovory s učiteli dějepisu. Cílem je zjistit, jaký je zájem žáků/studentů základních a středních škol o historii, zejména o rok 1938 a Mnichovskou dohodu, jestli je pro toto téma dostatečný prostor v hodinách dějepisu a jakou pozornost tomuto tématu učitelé věnují.

Druhá část je pak založena na dotazníkovém šetření, kdy byly žákům/studentům položeny 4 otázky, ke kterým se měli vyjádřit. Dotazník měl zjistit, zda-li se žáci zajímají o historii a o Mnichovský diktát, jak hluboce se tomuto tématu věnovali v hodinách dějepisu, jestli by vůbec dokázali říci, o co v Mnichovském diktátě jde a zda je tato otázka jednou provždy vyřízená.

3.1 Řízené rozhovory s učiteli dějepisu

Učitelům dějepisu na ZŠ/SSŠ, Mgr. Ivaně Krákorové, Mgr. Barboře Votrubové, Mgr. Veronice Průchové, byly položeny 4 stejné otázky, které jsou uvedeny v příloze C. Odpovědi na ně se zanalyzovaly a vyplynulo z nich následující.

Pokud se jedná o problematiku výuky období těsně před Mnichovem a samotným aktem podpisu dohody, je této látce věnována stejná pozornost jako každým, méně důležitým událostem. Tato, určitě významná událost v naší historii se svým počtem vyučovacích hodin nikterak nevymyká. Asi by si zasloužila větší prostor pro shlédnutí archivních dokumentů, dobových filmových týdeníků, vyslechnutí dobových záznamů, komentářů, porovnání evropských ohlasů. Právě forma výuky proložená něčím novým, jinými než slovními informacemi vyučujícího svým způsobem ztraktivňuje výuku, žáci si více pamatují, více se zajímají.

Otázka Mnichova zcela určitě nevyčnívá, studenti řadí tuto otázku mezi běžné události historie. Z hodnocení dotázaných pedagogů vyplývá, že historií

se zabývá velmi malá část studentů. Pokud už studenty historie alespoň trochu zajímá, tak období po druhé světové válce a dějiny po roce 1945, respektive po roce 1968. Studenti jsou ochotni zvýšit svou pozornost, pokud přednášející učitel dovede zaujmout formou či obsahem sdělovaného nečekanými akcenty na uplynulé skutečnosti či propojením důsledků vedoucích až do současnosti. O minulost se zajímají spíše žáci z rodin více intelektuálně zaměřených, z rodin, které celkově preferují vzdělání nad materií. Nelze tento příklad brát jako naprosto vypovídající.

Z názorů pedagogů vyplývá, že zájem mladých lidí směřuje více do budoucnosti, zájem vzbuzují nové věci, věci, které si mladý člověk může osahat, vyzkoušet a využít. To bohužel o historii neplatí. Dnešní technické vymoženosti nahradily knížku a zdroj poznání je někde jinde. Samozřejmě jsou studenti, kteří dovedou a chtějí kombinovat oba dva zdroje poznání. Takoví studenti chtějí svůj zájem promítnout do budoucnosti. Tyto studenty je třeba více zapojovat do výuky, směřovat je k odpovídající literatuře.

Odpovědi na otázku týkající se dostatečného časového prostoru pro výuku historie se lišily. Šlo o to, jaké školy se to týkalo. Akcent byl kladen na to, aby byl dostatečný prostor pro novodobou historii. Žádoucí je více využívat audiovizuální materiály, neboť stávající jsou značně nudné, nezaujímající.

Při hodnocení současné mládeže, chování některých jedinců, kteří inklinují k ultra stranám, spolkům, organizacím vyplývá, že chování mladých lidí neprobíhá v izolaci od Evropy.

Chování mládeže je odrazem celé společnosti, co rodiče dovolí dětem, to si žáci dovolí k učitelům a cizím lidem. Chování nevybočuje, jen mladí jsou více schopni využívat veškerých vymožeností a nedokonalostí zákonů a nařízení. Oslovení pedagogové zcela správně upozorňují na skutečnost, že mladí lidé, kteří nějakým způsobem „obtěžují“ společnost, se takovými, jací jsou, nenarodili. Takto je vychovaly především jejich rodiny. Díky tomu, že žijeme v demokratické společnosti a je svoboda vyjadřování, je činnost výše zmíněných organizací více vidět. V odpovědích zazněly výtky, že společnost je

někdy nemístně tolerantní k projevům a činům těchto jedinců, skupin. Stává se, že je mládež vtahována systematickým způsobem do dění, které odporuje principům demokratického chování a vyjadřování názorů. Mnohdy vůbec nejde o zájmy mladých lidí, jde o to pokusit se v mladých lidech vzbudit určitou nespokojenost, rozladění se s děním ve společnosti. Prostřednictvím mladých jsou prezentovány názory zcela jiných lidí. Nabízejí se podstatné otázky – co s tím, jak se bránit a kudy dál...

Chování mladých lidí nijak nevybočuje. To, že mají trochu jiné zájmy než měli předchozí generace, je naprosto přirozené. Mladí budou vždycky „jiní“, budou vždy o krok napřed.

Na rozdíl od radikálnějších skupin mladých lidí existuje skupina s naprostou lhostejností a povrchností, nezájmem o cokoliv, co vyžaduje přemýšlení a zaujetí pro jiné hodnoty než je konzum. Tato skupina je stejně nebezpečná, leč jiným způsobem, než skupiny předcházející. Jedinci z této skupiny jsou snáze manipulovatelní, sami nic nevymyslí, musejí být vedeni. Shrne-li se chování mladých lidí, dojdeme k závěru, že jejich chování je poplatné době, ve které žijí, že jsou stejně dobří a mají chyby jako předešlé generace. Zvýšenou pozornost vyžaduje ta část mladé generace, která se vyžívá v ultra názorech a jednáních. Jde o chování pouze určité části mládeže.

3.2 Dotazníkové šetření

Průzkum byl prováděn na území Benešovska, Neveklovska a Sedlčanska, ve dnech 4. až 7. června 2012. Cílovou skupinou byli žáci a studenti základních a středních škol ve věku 13 – 18 let. Celkem bylo rozesláno/rozdáno 250 dotazníků, z toho se vrátilo 190 zcela vyplněných.

3.2.1 Rozbor dotazníků a interpretace výsledků

Jak již je výše zmíněno, z 250 rozdaných dotazníků se zpět vrátilo 190.

Z dotazníků vyplynulo:

1. Zajímáte se o historii národa ? Říká vám něco Mnichovská diktát?

Převážná většina dotazovaných, 90 %, odpovědělo, že historie je nezajímavá, že pokud by se historií chtěli zabývat, zabere studium mnoho času. Poukazovali na to, že si nedovedou představit, jak a kde by byli jako mladí historikové zaměstnání, že tato profese zabere celoživotní studium. Uváděli, že se doposud s žádným historikem osobně nesečkali, neznají náplň práce. Historika si představují jako postaršího člověka, který sedí a stále čte. Někteří považují jako historika učitele dějepisu s tím, že on musí znát a měl by odpovědět na všechny otázky. O práci historika je naprosto zkreslená představa. Mezi dotazovanými se našlo 8 jedinců, kteří uváděli, že pro ně je historií, když si vedou určité výsledkové listiny sportovních utkání, převážně si je i pamatují. Všichni dotazovaní tvrdí, že pokud to (historie) někoho zajímá, musí se jí věnovat od samého počátku studia na základní škole. Zajímavý byl postřeh, kdy dotazovaní kladou důraz na osobu učitele dějepisu. Někteří dovedou přitahovat pozornost, někteří tím, že vyžadují obrovské množství dat, dovedou žáky znechutit.

Vzhledem k tomu, že byl průzkum prováděn na území Benešovska, Neveklovska a Sedlčanska, tedy území, které bylo na jaře roku 1942 nacisty vystěhováno a přeměněno ve výcvikový tábor SS, v odpovědi, co Vám říká Mnichovský diktát, docházelo k pletení pojmů. V tom smyslu, že Mnichovský diktát byl zaměňován s vyhláškou o vystěhování obyvatel. Společným jmenovatelem byli Němci a především Hitler. V odpovědi na otázku, co Vám říká Mnichovský diktát, dokázalo 32% respondentů odpovědět alespoň částečně. Věděli, že jde o jakousi smlouvu mezi Německem a Československem, opomínali účast Francie, Velké Británie a Itálie. Vyjmenovat aktéry podpisu Mnichovského diktátu bylo složitější nebo nemožné. Ukázalo se, že u respondentů není zrovna o tuto etapu dějin národa extrémní zájem.

2. Jak hluboce jste toto téma probírali v hodinách dějepisu? Věnovali jste této otázce zvýšenou pozornost např. sledování dokumentů?

Odpovědi respondentů se shodovali na tom, že otázce příprav a samotnému podpisu Mnichovského diktátu byla věnována stejná pozornost jako jiným tématům. V některých školách byl promítány dokumenty, filmy o druhé světové válce, ale nějaká větší pozornost Mnichovu věnována nebyla. Tato otázka zcela zapadla mezi všechna ostatní témata. Byla rovnocennou. Respondenti poukazovali na to, že velice zásadním způsobem ovlivní zájem forma výuky. Pokud to není jen pouhé chrlení letopisů, ale je to proložené byť jen promítnutím např. dokumentu, je to výuka o něčem jiném. Opět se opakovala osoba vyučujícího. Na různých školách jsou trochu odlišné způsoby výuky, i když cíl je stejný. Průzkum poukázal, že zájmy studentů jsou trochu někde jinde než zajímat se historií. Dnešní doba přináší možnost v případě potřeby si informace najít na internetu, není nutné hledat v literatuře.

3. Dovedli byste v kostce říci, o co jde zhruba v Mnichovském diktátu?

Odpověď na tuto otázku hledali respondenti v převážné míře velmi těžko. Zhruba 32% ,jak je uvedeno v první otázce, pojem Mnichovský diktát něco říká. Tito respondenti vědí, že šlo o nějaký dokument týkající se druhé světové války, že se jednalo o ústupky Němcům, zabrání určitého území. Jde zejména o respondenty středních škol. Odpovědi na tuto otázku nebyly úplně přesně vyčerpávající. Průzkum ukázal, že znalosti o Mnichovském diktátu jsou povrchnější. Je však třeba vyčlenit cca 10% respondentů, kteří mají znalosti velmi dobré. Ti dokáží i otázku přípravy a podpisu Mnichovské dohody začlenit do období schylující se světové katastrofy. Dá se hodnotit, že otázka Mnichovského diktátu jako součást naší historie, nikterak nepřevyšuje ostatní období historie. Samozřejmě, že při hodnocení se musí vzít v potaz respondenty, kteří se nesnaží odpovědět nebo jsou jejich odpovědi nepublikovatelné. Z tohoto byť malého vzorku dotázaných lze říci, že historii se věnuje poměrně velmi malá část studentů. Nelze však dělat jednoznačné závěry. Průzkum byl dělán na omezeném prostoru, s omezeným počtem respondentů a s menším rozsahem. Otázka historie by měla zůstat v popředí nejen učitelského sboru, ale celé společnosti. Pokud budeme brát historii tak

nějak povrchněji, nepovede to k vyvarování se chyb minulosti. To lze aplikovat na otázky Mnichovského diktátu. Pokládejme si vždy otázky, zda jsme učinili vše pro to, aby se chyby neopakovaly. Znalosti vlastní historie nás posouvají stále dopředu a o to nám jde.

4. Myslíte si, že je otázka MD jednou provždy vyřízená? Nebudou se k ní další generace vracet?

Jistě nejsložitější otázka průzkumu. Byla položena zcela úmyslně takto mladé generaci. Z odpovědí respondentů převažuje ta, která se klaní ke skutečnosti, že tato otázka je jednak stará a jednak vyřešena. Odpovídající jsou názoru, že tuto ožehavou otázku měly řešit generace před námi. Respondenti jsou názoru, že by se k této otázce mohla vracet starší generace, kde ještě možná pocit křivdy existuje. Podle odpovědí má mladá generace vyřešeno. Další problém, který během průzkumu zazněl je, že z naší strany asi nebude zájem tuto otázku otevírat. Podle respondentů se my touto otázkou již zabývat nebudeme. Z odpovědí vyplývá, že otázka Mnichova až tak moc mladou generaci nezajímá.

ZÁVĚR

Samotná práce ukazuje na hlubokou morální krizi, v níž se ocitla Evropa v třicátých letech minulého století. Právě tato morální krize vedla k systematickému potlačování demokratických principů v oblasti mezinárodních vztahů, umožnila nastolení a upevňování totalitních režimů, a co je důležité a zároveň velmi smutné, že přispěla k rozpoutání druhé světové války. Třicátá léta minulého století se můžou s čistým svědomím nazvat obdobím, které na mnoho desetiletí ovlivnila vývoj nejenom českého národa. Zkoumají-li se následky tohoto období zahrnující do něj Mnichov, je vidět, že naše společnost se s těmito traumaty nevyrovnala. Stále jsou problémy s vyrovnáním se s následky dvou po sobě jdoucích totalitních režimů. Stále se naše společnost učí žít ve svobodné, demokratické zemi.

Práce se snaží trochu více pozornosti zaměřit na problémy česko-německého soužití, ukazuje na zahraničněpolitické okolnosti, jež posloužily Adolfu Hitlerovi při realizaci Mnichovského diktátu, a přímo pomohly rozpoutat druhou světovou válku. Dnes, s odstupem času, by se nemělo zapomínat, čím vším český národ v minulosti prošel. Zejména je třeba mít na paměti události, kdy se někteří aktéři snažili zadupat český národ do země, a dokonce vymazat z mapy Evropy.

Dostupné materiály k předmnichovskému období se snaží o rozbor vývoje, který vedl k onomu osudnému dokumentu. Poukazují na obrovské diplomatické úsilí, obrovskou snahu najít způsob, jak se vyhnout nejhoršímu. Lidé v tu dobu očekávali, že to budou hlavní demokratické mocnosti, Francie a Velká Británie, které dají Hitlerovi zřetelně najevo, kam až může a kam už nesmí. Že překročí-li určitý horizont, bude to mít za následek konflikt vyvolaný potřebou vlastní obrany v zájmu sebezáchovy. Každá historická událost je důsledkem toho, co jí předcházelo. Ani Mnichov není pouze produktem roku 1938. Předcházelo mu přinejmenším období od skončení první světové války. Je faktem, že na území nově vzniklého státu žila etnika, vedle

Němců, Maďaři, Poláci, Rusíni. Nikdo v tu dobu a hlavně po vzniku Československa nečekal, že budou okamžitě Čechoslováky. I přes komplikovanost řešení národnostní otázky, je třeba zdůraznit, že předmnichovské Československo bylo opravdu demokratickým státem. Bylo jedinou nefalšovanou demokracií, která vznikla po zániku Rakouska-Uherska. Hitler využil toho, že na československém území žila poměrně silná menšina Němců k postupnému rozvracení suverénního státu. Kam až jeho nenasytnost došla, se ví. To se týká první, teoretické části práce.

V druhé, praktické části, je účelem zjistit, jak dnešní mladá generace reaguje, jak se zajímá o dění minulosti. Tato část obohacuje veřejné vnímání mladé generace jako generace, která se svým určitým podílem zúčastňuje budování nové Evropy. Vzhledem k tomu, že je třeba při budování něčeho nového vyvarovat se starých chyb, je nesmírně důležité znát, jak dalece je mladá generace znala své národní minulosti. Historie se může vykládat jakýmkoliv způsobem. Historie se však nezmění, lze si z ní vzít jen to pozitivní. Znalost své minulosti by měla být pomůckou zejména mladé generaci.

Při vlastním průzkumu mezi mladou generací se ukázalo, že ke spokojenosti se znalostmi vlastní historie, je daleko. Mladí lidé, jak vyplynulo z průzkumu, se spíše zajímají o to, co bude, jaký život je čeká, jaké technické vymoženosti přinese nejbližší doba. Otázku historie, tedy i Mnichova, berou jako vyřešenou. Přináší to zřejmě jiný, dalece svobodnější způsob života než tomu bylo v mládí jejich rodičů. Přínosem této části práce je přiblížení se k myšlenky dnešní mladé generace. Každé, byť jen malé poznání toho či onoho problému, pomáhá k řešení velkých věcí. Z jednoho statistického, byť sebelépe myšleného průzkumu, nelze dělat definitivní závěry. Je třeba brát v potaz i období, kdy nálady mladé generace mohou být ovlivňovány zhoršenou náladou celé společnosti. S mladými lidmi je třeba zacházet citlivě a naslouchat jim. Je také zajímavé to, že pokud se jim vysvětlilo, proč se daná otázka řeší, byli přístupnější a ochotnější odpovídat.

Z průzkumu jasně vyplynulo, že mladá generace nemá zájem o historii, Mnichovskému diktátu nevěnovali v hodinách dějepisu více času. Tento problém považují za uzavřený a že z jejich strany nebude zájem tuto otázku otevírat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

MONOGRAFIE:

BENEŠ, Edvard. *Mnichovské dny: paměti*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1968.

BENEŠ, Edvard. *Živý odkaz TGM: Projevy 1937 – 1947*. 1. vyd. Praha: Eva, 1997. ISBN 80-86107-01-9.

CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách: díl čtvrtý od roku 1918*. 1. vyd. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006. ISBN: 80-7185-794-7.

ČAPEK, Karel. *Na břehu dnů: úvodníky, referáty, reportáže, denní zprávy, feuilletony, entrefilety, causerie, povídky, aforismy, rozhlásky*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1966.

ČAPKA, F., LUNROVÁ, J. *Tragédie mnichovské dohody: skutečná fakta a odhalené mýty*. 1. vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2011. ISBN: 978-80-251-33-76-7.

ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda 1938*. 1. vyd. Šenov: Tilia, 1999. ISBN: 80-86101-19-3.

FILÍPEK, Jan. *Mnichov v dokumentech: hra o Československo*. 1. vyd. Praha: Dr. Eduard Grégr a syn, s.r.o., 2001. ISBN 80-90-2023-9-X.

HOUŽVIČKA, Václav. *Návraty sudetské otázky*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2005. ISBN: 80-246-1007-8.

KRATOCHVÍL, P., DRULÁK, P. *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN: 978-80-7367-469-4.

KVAČEK, Robert. *České dějiny II*. 1. vyd. Praha: SPL-Práce, 2002. ISBN 80-86287-48-3.

LVOVÁ, Míla. *Mnichov a Edvard Beneš*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1968.

ORT, Alexandr. *Česká zahraniční politika*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. ISBN: 80-86898-35-0.

PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. 1. vyd. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85-821-46-X.

PEROUTKA, Ferdinand. *O věcech obecných II.: výbor z politické publicistiky*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. ISBN 80-0425551-5.

SOJÁR, V., KVAČEK, R. *Mnichov v dokumentech I*. 1- vyd. Praha: Státní

nakladatelství politické literatury, 1958.

SOJÁR, V., KVAČEK, R. *Mnichov v dokumentech II*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1958.

TICHÁ, Hana. *Dokumenty k historii mnichovského diktátu 1937 – 1939*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1979.

WEBOVÉ STRÁNKY:

Mnichovská dohoda z pohledu mezinárodního práva [online] [2012-06-04] .
Dostupné na WWW: <http://www.1-prapor-sos.wz.cz/clanky/mnichovska_dohoda_pravo.html>

Mnichovská dohoda, její představitelé [online]. Dostupný z WWW:
<<http://img.cz.prg.cmestatic.com/media/images/750x750/Sep2008/415946.jpg?d41d>>.

Originál mnichovské dohody [online]. Dostupný z WWW:
<http://i.idnes.cz/08/073/gal/VOT24936c_01.jpg>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Představitelé Mnichovské dohody	I
Příloha B – Dotazník	II
Příloha C – Otázky pro učitele dějepisu	III
Příloha D – Mnichovská dohoda - znění, dodatky	IV

PŘÍLOHY

Příloha A – Představitelé Mnichovské dohody



[www. google.cz](http://www.google.cz)

Příloha B – Dotazník

1. Zajímáte se o historii národa ? Říká vám něco Mnichovská diktát ?
2. Jak hluboce jste toto téma probírali v hodinách dějepisu ? Věnovali jste této otázce zvýšenou pozornost např. sledování dokumentů?
3. Dovedli byste v kostce říci, o co jde zhruba v Mnichovském diktátu ?
4. Myslíte si, že je otázka MD jednou provždy vyřízená ? Nebudou se k ní další generace vracet ?

Věk:

Příloha C – Otázky pro učitele dějepisu

1. Jakou pozornost v rámci výuky věnujete roku 1938 v rámci ČSR a tím událostem předcházejícím a samotnému aktu podpisu Mnichovského diktátu?
2. Jaký je dle Vašeho názoru zájem o historii jako celek? Vybočuje otázka Mnichovské dohody ze zvýšeného zájmu studentů o historii národa?
3. Je dle Vás v hodinách dějepisu dostatečný prostor pro věnování se novodobější historii (po vzniku ČSR)?
4. Jak se díváte na chování současné mládeže jako celku? Vybočuje nějakým způsobem ze současného života? Neznepokojuje Vás chování některých mladých lidí, zapojujících se v některých organizacích? (Myšleny ultrapravicové organizace)

Příloha D – Mnichovská dohoda – znění, dodatky

Dohoda uzavřená mezi Německem, Spojeným Královstvím, Francií a Itálií v Mnichově dne 29. září 1938.

Německo, Spojené Království, Francie, Itálie se shodly se zřetelem k dohodě, již bylo v podstatě dosaženo o odstoupení sudetoněmeckého území, na těchto podmínkách a způsobech tohoto odstoupení a na opatřeních, jež je třeba proto učinit a prohlašují, že podle této dohody je každý jednotlivě odpověden za kroky, které je třeba učinit, aby bylo zajištěno její provedení.

1. Vyklizování započne 1. října.
2. Spojené Království, Francie a Itálie se shodují v tom, že vyklizení bude provedeno do 10. října, a to bez ničení jakýchkoliv existujících zařízení, a že československá vláda je odpovědna za to, že vyklizení bude provedeno bez poškození uvedených zařízení.
3. Podmínky vyklizení podrobně určí mezinárodní výbor, složený ze zástupců Německa, Spojeným Královstvím, Francie, Itálie a Československa.
4. Postupné obsazování převážně německých území německými oddíly započne 1. října. Čtyři územní úseky, označené na mapě, obsadí německé oddíly v tomto pořadí: úsek označený I. – 1. a 2. října, úsek označený II. – 2. a 3. října, úsek označený III. – 3., 4. a 5. října, úsek označený IV. – 6. a 7. října. Výše uvedený mezinárodní výbor bez odkladu vymezí zbývající území převážně německého charakteru a německé oddíly je obsadí do 10. října.
5. Mezinárodní výbor (uvedený výše v bodě 3.) určí území, v nichž se má provést lidové hlasování. Tato území budou až do skončení lidového hlasování obsazena mezinárodními jednotkami. Tým výbor určí způsob, jakým se má lidové hlasování provést, přičemž

bude vycházet ze způsobu v Sársku. Výbor stanoví rovněž den, kdy se lidové hlasování bude konat; tento den nesmí být pozdější než konec listopadu.

6. Konečné vymezení hranic provede mezinárodní výbor. Tento výbor je oprávněn doručit čtyřem mocnostem – Německu, Spojenému Království, Francii a Itálii – v určitých výjimečných případech menší odchylky od přísně etnografického stanovení pásem, jež mají být převedena bez lidového hlasování.
7. Zavede se opční právo pro přesídlení do odstoupených území a pro vystěhování z nich. Opce musí být provedena během šesti měsíců ode dne uzavření této dohody. Německo – Československý výbor určí podrobnosti opce, uváží způsob, jak usnadnit výměnu obyvatelstva a vyjasní základní otázky, které z této výměny vzniknou.
8. Československá vláda propustí ve lhůtě čtyř týdnů ode dne uzavření této dohody sudetské Němce, kteří si toto propuštění přejí, ze svých vojenských a policejních jednotek. V téže lhůtě propustí československá vláda sudetoněmecké vězně, kteří si odpykávají tresty odnětí svobody za politické trestné činy.

Mnichov 29. září 1938

A. Hitler

E. Daladier

Mussolini

N. Chamberlain.

Na podepsanou Mnichovskou dohodu navazovalo ještě několik dodatků k dohodě. Byl to dodatek vlády Británie a Francie týkající se mezinárodní záruky nových hranic Československého státu proti nevyprovokovanému útoku, kde bylo stanoveno, že jakmile bude upravena otázka polských a

maďarských menšin v Československu, dají Německo a Itálie Československu záruky ze své strany. (FILÍPEK, 2001, s. 167)

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lenka Fliegerová

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: prezenční

Název práce: Mnichovská dohoda a její dopad na myšlení obyvatel Čech a Moravy

Rok: 2012

Počet stran textu bez příloh: 46

Celkový počet stran příloh: 6

Počet titulů české literatury a pramenů: 17

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 0

Počet internetových zdrojů: 3

Vedoucí práce: PhDr. Renata Kreuzová